

Presenting a sport development model of Fars Province with human development approach of Amartya Sen

Arezoo Esmaili^{*1} - Gholamali Kargar² - Habib Honari³ - Sara Keshkar⁴

1.PhD Student in Sports Management, Department of Sports Management, Allameh Tabatabaee University, Tehran, Iran 2.Associate Professor of Sport Management,

Department of Sports Sciences, Allameh Tabatabaee University, Tehran, Iran

3.Professor of Sport Management, Department of Sports Sciences, Allameh Tabatabaee University, Tehran, Iran 4.Associate Professor of Sport Management, Department of Sports Sciences, Allameh Tabatabaee University, Tehran, Iran

(Received:2024/01/30; Accepted:2024/04/30)

Abstract

This research aims to identify the components of human development in sport and the model of Fars Province sport development based on the theory of Amartya Sen. This is applied research, and the statistical population in the qualitative phase consisted of sport and human development experts and professors chosen with purposive selection and snowball sampling, which started with 10 researchers and continued to 20 until theoretical saturation was reached according to the Creswell method. In the quantitative section, informed experts were chosen, including physical education professors, Fars sport managers, and sport experts in other related sections of Fars from the public, private, cooperative, and civil sectors. Using the coding method, 122 codes were extracted from the questionnaire resulting from fundamental interviews and classified into 32 indicators and 4 components according to experts' opinions. The results show that the final model of Fars sport development based on human development theory consisted of four components: 1) human development concepts in sport with 7 indicators, 2) supportive capabilities with 10 indicators, 3) processes and procedures with 8 indicators, and 4) fundamental capabilities and infrastructures with 7 indicators. The factors were ranked through the AHP method, and the conceptual model of the research was obtained. The relations between variables and indicators were investigated using SmartPLS 3 software, and then the relations between the factors were investigated with structural equations. The findings show that human development theory is a good framework for sport development since it emphasizes creating the opportunity for the indication of human capabilities and reaching one's best function.

Keywords

Capability Approach, Human Development, Sport Development, Sport Management, Strategic Planning.

^{*} Corresponding Author: Email: parsdasht93@gmail.com

ارائه مدل توسعه‌یافتگی ورزش فارس با تأکید بر شاخص‌های توسعه انسانی آمارتیا سن

آرزو اسماعیلی^{۱*} - غلامعلی کارگر^۲ - حبیب هنری^۳ - سارا کشر^۴

۱. دانشجوی دکتری مدیریت ورزشی، دانشکده علوم ورزشی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران. ۲. دانشیار مدیریت ورزشی، دانشکده علوم ورزشی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران. ۳. استاد مدیریت ورزشی، دانشکده علوم ورزشی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران. ۴. دانشیار مدیریت ورزشی، دانشکده علوم ورزشی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران

(تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۱۱/۱۰، تاریخ تصویب: ۱۴۰۳/۰۲/۱۱)

چکیده

هدف مطالعه، مشخص نمودن مؤلفه‌های توسعه انسانی در ورزش و ارائه مدلی برای توسعه ورزش فارس بر مبنای رویکرد توسعه انسانی آمارتیا سن بود. این پژوهش بر اساس هدف از نوع کاربردی است. جامعه هدف مرحله کیفی، اساتید و مدیران تربیت‌بدنی و توسعه انسانی بودند که به‌طور هدفمند، با روش گلوله برفی و نمونه‌گیری نظری و طبق الگوی کرسول با ۱۰ نفر آغاز و تا اشباع نظری با ۲۰ نفر ادامه یافت. نمونه آماری در بخش کمی خبرگان آگاه شامل اساتید تربیت‌بدنی، مدیران ورزشی فارس، کارشناسان حوزه‌های مرتبط با ورزش استان از بخش‌های دولتی، خصوصی، تعاونی و مدنی، توسط نمونه‌گیری ترکیبی انتخاب شدند. از پرسشنامه برآمده از مصاحبه بنیادی طبق روش کدگذاری، ۱۲۲ کد استخراج و طبق نظر خبرگان، ۳۲ گویه در ۴ مؤلفه طبقه‌بندی شدند. نتایج نشان داد مدل نهایی توسعه ورزش فارس بر مبنای نظریه توسعه انسانی، شامل چهار مؤلفه: الف) مفاهیم توسعه انسانی با ۷ شاخص، ب) قابلیت‌های حمایتی با ۱۰ شاخص، ج) فرآیندها و رویه‌ها متشکل از ۸ شاخص و د) قابلیت‌های بنیادی و زیرساختارها شامل ۷ شاخص است. عوامل با روش AHP فازی رتبه‌بندی شده و مدل مفهومی پژوهش حاصل گردید. با نرم‌افزار smart pls3 و تحلیل عاملی روابط متغیرها با گویه‌ها و سپس با معادلات ساختاری ارتباط عامل‌ها با یکدیگر بررسی شد. نتایج نشان می‌دهد نظریه توسعه انسانی با توجه به تأکید بر ایجاد فرصت بروز قابلیت‌های انسانی و رسیدن به عملکرد مطلوب وی، چهارچوب مناسبی برای توسعه ورزش فراهم می‌آورد.

واژه‌های کلیدی:

برنامه‌ریزی استراتژیک، توسعه انسانی، توسعه ورزش، رویکرد قابلیت، مدیریت ورزش.

مقدمه

توسعه ورزش ملی بخشی مهم از توسعه اقتصادی-اجتماعی ملی است. رواج ورزش همگانی موجب افزایش نشاط اجتماعی و بهره‌وری ملی شده و توسعه ورزش حرفه‌ای بر عدالت اجتماعی، سلامت اجتماعی و رفاه اجتماعی اثرگذار است (۱). از این رو دستاوردها و پیامدهای توسعه ورزش ملی دایره‌ای گسترده دارد و موجب رونق اقتصادی و شکوفایی اجتماعی می‌شود و ارزشی ویژه دارد (۲). همچنین دولت‌ها می‌توانند از طریق توسعه دیپلماسی ورزشی، روابط صلح‌آمیز با کشورهای دیگر در سطح جهان برقرار نموده و باعث ارتقا تعاملات بین‌المللی شوند (۳). در سال‌های اخیر مطالعات در مورد مباحث توسعه ورزش به‌طور چشمگیری افزایش داشته است. شولنکورف^۱ معتقد است برنامه‌های "ورزش برای توسعه" که امروزه در سطح دنیا مورد توجه قرار گرفته‌اند، چهارچوبی کل‌نگر و در عین حال انعطاف‌پذیر ارائه می‌کند که عدم تجانس فرهنگی و تنوع برنامه‌ها را در نظر گرفته است، در حالی که نحوه اجرا را شکل می‌دهد، ارزیابی را جهت می‌بخشد و برنامه‌ریزی‌های آینده طرح‌های توسعه را تشویق می‌کنند (۴).

تلاش محققان در سال‌های اخیر در قالب مدل‌های مختلفی از جمله برنامه توسعه از طریق ورزش^۲ ارائه شده است. تحقیقات نشان می‌دهد برنامه‌های عملی SFD تحت تأثیر مطالعات مدیریت استراتژیک است و بررسی‌های آکادمیک در حوزه جامعه‌شناسی ورزشی نیز، راه را برای ارزیابی پتانسیل ورزش جهت کمک به

توسعه جامعه هموار کرده است. به‌طور کلی SFD در مطالعات مربوط به جامعه و توسعه، اهمیت فراوان دارد (۵). طرح‌های SFD در حال حاضر به هفت موضوع تقسیم شده است: ۱- ورزش و معلولیت ۲- ورزش و آموزش ۳- ورزش و جنسیت ۴- ورزش و معیشت ۵- ورزش و سلامتی ۶- ورزش و صلح ۷- ورزش و انسجام اجتماعی (۶). از سوی دیگر و تحت تأثیر گفتمان‌های پساتوسعه، محققان به سمت نگرش‌هایی تمایل پیدا کرده‌اند که در برگیرندگی ابعاد بیشتری از توسعه داشته باشد. بیدالله خانی و احمدی (۲۰۱۳) بیان می‌کنند در پساتوسعه مفاهیمی چون دموکراسی، مشارکت، سرمایه اجتماعی، توسعه پایدار، توسعه انسانی، کیفیت زندگی، توسعه وابسته و غیره جایگزین مفهوم رایج توسعه شده و به‌طور کلی الگوی پساتوسعه، پایین به بالا و مردمی است (۷).

طبیعی است که در ورزش نیز مطالعات توسعه به سمت وسوی چنین مفاهیمی سوق داده شود. در این مطالعات کوشیده می‌شود به جای پرداختن به یک بعد از فرایند توسعه، رویکردها و نگرش‌هایی اتخاذ شود که به توسعه مفهومی فراتر از فرآیندهای رشد تک‌محور، اقتصادمحور و غیره ببخشد و تمامی ابعاد را پوشش دهد. از جمله این رویکردها می‌توان به رویکردهای پوششی، توسعه انسانی، توسعه انتقادی، توسعه پایدار اشاره نمود. اکبری و جهانگیری (۲۰۲۴) معتقدند در این دسته از رویکردهای توسعه، تمرکز بیشتری بر روی قابلیت‌های درونی افراد و شکوفایی آن‌ها قرار دارد و به ظرفیت‌های مردمی توجه بیشتری می‌شود (۸). با در نظر داشتن این موضوع، مقوله توسعه انسانی که توسط

^۲ . SFD

^۱ . schulenkorf

محبوب الحق^۱ اقتصاددان پاکستانی ارائه شده است با توجه به مفاهیم بنیادین آن، می‌تواند به مطالعات توسعه ورزش نیز کمک نماید. آمارتیا سن^۲ به‌عنوان مهم‌ترین نظریه‌پرداز معاصر در اقتصاد توسعه، افراد را با شایستگی‌ها، قابلیت‌ها و مهارت‌های اختصاصی اما ممکن در یک جامعه، به صحنه کنش مولد در تمامی ابعاد اجتماعی، سیاسی، اقتصادی وارد می‌کند، بنابراین "انسان‌ها صرفاً مهم‌ترین ابزار برای دستاوردهای اجتماعی نیستند، بلکه آن‌ها خود غایت و متعالی‌ترین هدف توسعه هستند (۹). در همین راستا، هوگنستاد^۳ (۲۰۰۵) برای توسعه انسانی در ورزش، رویکردی را پیشنهاد کرد که در آن تغییر سیاست توسعه از تأکید بر مسائل اقتصادی به سمت نقش فرهنگ در فرایندهای توسعه همراه بود. در این رویکرد، توسعه به‌عنوان بسط و گسترش قابلیت‌های انتخاب افراد با تأکید بر نقش مؤثر مسائل فرهنگی برای تعیین جهت اصلی تفکر و اقدامات توسعه‌ای معرفی شد (۱۰).

نوروزی سیدحسینی، احسانی، کوزه چیان و امیری (۲۰۱۹) در پژوهشی با استفاده از نظریه داده بنیاد مدل "توسعه قابلیت‌های انسانی در ورزش" را طراحی و ارائه نمودند (۱۱). آن‌ها در این پژوهش نشان دادند قابلیت‌های انسانی در ورزش شامل سه سطح قابلیت‌های بنیادی، حمایتی و عملیاتی هستند که برای تبدیل این قابلیت‌ها به کارکرد، عوامل تبدیلی در سه سطح فردی، ساختاری و زمینه‌ای با در نظر گرفتن الزامات نیاز است اما ارتباط درونی این قابلیت و سطوح مختلف با یکدیگر و همچنین نحوه به‌کارگیری عوامل

تبدیلی برای دست یافتن به الگویی برای توسعه ورزش، بررسی نشده است. دائو و دارنل^۴ (۲۰۱۷) دو محقق که در زمینه رویکرد قابلیت و نظریه توسعه انسانی در بخش ورزش تحقیقات زیادی انجام داده‌اند، در پژوهش خود در سال ۲۰۱۷ خود به بیان نقاط ضعف SFD و SDP می‌پردازند و توضیح می‌دهند رویکرد قابلیت می‌تواند یک چهارچوب مناسب برای تهیه برنامه‌های توسعه باشد. از جمله این نقاط ضعف می‌توان به مواردی مثل عدم توجه SFD به موضوعات سیاسی، عدم توجه به تنش‌های ناشی از رقابت‌های ورزشی، عدم توجه به تئوری‌های تغییر، عدم استفاده از مزایای متحول‌کننده طرح‌های SFD، عدم ارتباط مؤثر بین مطالعات SFD و مطالعات بین‌المللی توسعه و مهم‌تر از همه عدم توجه به ابعاد اخلاقی و فلسفی این نظریات توسعه ورزش اشاره نمود (۱۲). دائو و دارنل (۲۰۲۱) همچنین با پژوهشی در زمینه برنامه توسعه ورزش ویتنام، به این نکته دست یافتند که رویکرد قابلیت می‌تواند چهارچوب مناسبی برای اجرای برنامه توسعه ورزش این کشور باشد (۶). این محققین معتقدند از آنجایی که توجه اصلی رویه‌های برنامه‌های ورزش برای توسعه، یافتن راهی برای افزایش میزان ارزش بخشی به زندگی از طریق ارتقای فرصت‌های افراد برای تجربه قابلیت‌های مختلف ایشان است، بنابراین می‌توان رویکرد قابلیت را که به‌طور خاص به بررسی این موضوع می‌پردازد، به‌عنوان چهارچوبی تئوریک و عملی برای بررسی برنامه‌های توسعه ورزش در نظر گرفت. آن‌ها در تحقیق خود به این نکته اشاره کرده‌اند که پژوهش

³ . Hognestad

⁴ . Dao & Darnll

¹ . Mahbub ul Haq

² . Amartya Sen

برای رشد این رشته ورزشی، برنامه بلندمدت با قابلیت اجرایی مناسب را طراحی نمود.

علیرغم تمامی این تلاش‌ها، سالاری، بحرالعلوم، اندام و نظری (۲۰۱۹) و (۲۰۲۲) در دو تحقیق خود در خصوص وضعیت آمایش سرزمینی مدیریت استراتژیک رشته‌های اولویت‌دار استان فارس و تدوین سند استراتژیک آمایش سرزمینی ورزش فارس، به این نتیجه دست یافتند که توزیع نامتوازنی از زیرساخت‌های سخت‌افزاری و انسان‌افزاری ورزشی در پهنه ورزش استان فارس وجود دارد و ایجاد و تعمیق نگرش آمایشی برای برقراری توازن در عوامل آمایشی، هم‌افزایی هر چه بهتر فعالیت‌های ورزشی سازمان‌ها و ارتقای همگرایی و هماهنگی بین بخشی در ورزش فارس می‌تواند به‌عنوان مهم‌ترین راهبردهای بخش ورزش استان فارس در نظر گرفته شود (۱۵) و (۱۶). با در نظر گرفتن مزایای چهارچوب توسعه انسانی آمارتیا سن و همچنین نیاز به یک برنامه دربرگیرنده برای توسعه ورزش فارس، محقق بر آن است با مشخص نمودن مؤلفه‌های توسعه ورزش بر اساس این نظریه، به این سؤال بپردازد که: مدل توسعه ورزش استان فارس بر اساس رویکرد قابلیت توسعه انسانی چگونه است؟

روش‌شناسی پژوهش

تحقیق حاضر، از نظر هدف کاربردی و به صورت آمیخته (کیفی و کمی) انجام شده است: الف) جامعه هدف در بخش کیفی شامل حوزه تربیت‌بدنی و توسعه انسانی اعم از اعضای هیئت‌علمی گروه مدیریت ورزشی، توسعه انسانی، مدیریت منابع انسانی، مدیران

کمی در زمینه نحوه اجرای عملی برنامه‌های ورزش برای توسعه انجام شده است و همین مسئله نیاز به استفاده از مطالعات سایر رشته‌ها و تجربیات آن‌ها را دو چندان می‌کند.

ورزش استان فارس نیز همچون سایر استان‌های کشور، نیازمند برنامه‌ریزی استراتژیک و مدیریت کارآمد است و از این رو پژوهشگران متعددی به بررسی ابعاد مختلف توسعه ورزش در فارس پرداخته‌اند و این مطالعات با توجه به موقعیت ویژه استان فارس در بحث قهرمان‌پروری و مدال‌آوری بیش از پیش اهمیت یافته است. در این میان برخی از محققین اهمیت منابع انسانی را بسیار پررنگ می‌دانند. به‌عنوان مثال صفری، صفری و نعمتی (۲۰۲۲) در تحقیق خود نشان دادند که کارمندانی که به لحاظ توانمندسازی روان‌شناختی در سطح بالاتری قرار داشتند عملکرد بهتری نیز در کارهای دیگر از جمله فناوری اطلاعات از خود نشان دادند و این نشان از اهمیت توانمندسازی افراد فعال در عرصه ورزش است (۱۳). برخی دیگر از محققین نیز تأثیر برنامه‌ریزی استراتژیک و سبک‌های مدیریتی را کلید توسعه عنوان نموده‌اند و پیاده‌سازی استراتژی‌های مختلف در هیئت‌ها و ادارات ورزش فارس را موردبررسی قرار داده‌اند. به‌عنوان مثال عمادی، گوهری و سجادیان (۲۰۲۳) در پژوهشی نشان دادند که با استفاده از رویکرد کارت امتیازی متوازن در طراحی نقشه استراتژیک و پیاده‌سازی استراتژی‌های ورزش‌شنای استان فارس و با تعیین ۴ بعد مالی و توسعه، مشتری، فرآیندهای داخلی و رشد و یادگیری، به همراه ۳۵ هدف استراتژیک و ۳۸ سنجه، می‌توان

سازمان‌های ورزشی و محققان دارای تجربه و تخصص مرتبط با موضوع تحقیق که با توجه به الگوی مثلث سازی و به‌طور هدفمند انتخاب شدند و در ادامه با روش گلوله برفی و نمونه‌گیری نظری به بسط تعداد افراد مشارکت‌کننده در مصاحبه پرداخته شد. مصاحبه طبق الگوی کرسول با ۱۰ نفر آغاز و با ۲۰ نفر و رسیدن به اشباع اطلاعات پایان یافت (ب) جامعه آماری در بخش کمی شامل مدیران سازمان‌های ورزشی، کارشناسان حوزه‌های مرتبط با ورزش فارس از بخش‌های دولتی، خصوصی، تعاونی و مدنی که تعداد آن‌ها ۸۱ نفر بوده از طریق جمع‌آوری پرسشنامه بهره‌گیری شده است. تعداد خبرگان متخصص در حوزه پژوهش چندان زیاد نیست که بتوان از میان آن‌ها انتخاب کرد. بنابراین تعداد جامعه با تعداد مشارکت‌کننده برابر است.

به‌منظور دستیابی به نتایج موردنظر و انجام شایسته روش تحقیق از روش مطالعات کتابخانه‌ای و تحقیقات میدانی بهره گرفته شد. در پژوهش حاضر از پرسشنامه محقق‌ساخته که حاصل از مصاحبه از گروه خبرگان بود، استفاده گردید که ابتدا ۱۱۰ کد از مصاحبه با خبرگان حاصل شد که در ادامه و پس از کدگذاری محور و همچنین تلفیق با یافته‌های حاصل از مطالعات کتابخانه‌ای در نهایت ۱۲۲ شاخص به دست آمد که سپس در قالب یک پرسشنامه ۵ گزینه‌ای از خیلی زیاد تا خیلی کم نمره‌گذاری گردید. با استفاده از آزمون میانگین نمونه، سرانجام ۳۲ شاخص در ۴ مؤلفه مفاهیم توسعه انسانی (۷ شاخص) قابلیت‌های حمایتی (۱۰ شاخص) فرآیندها و رویه‌ها (۸ شاخص) و قابلیت‌های بنیادی و زیرساختارها (۷ شاخص) به دست

آمد. که با طیف پنج گزینه‌ای لیکرت (کاملاً مخالفم تا کاملاً موافقم) نمره‌گذاری گردید.

قابل ذکر است که جهت تدوین پرسشنامه، مصاحبه صورت گرفت که به‌منظور انجام مصاحبه، محقق در طی یک ماه با ۲۰ خبره (تا رسیدن به حد اشباع نظری) ارتباط برقرار نمود. بدین‌صورت که با تعیین قرار قبلی با هر یک از خبرگان ملاقاتی و گفتگوی تلفنی در حدود ۳۰ دقیقه داشته است. محقق طی انجام مصاحبه سخنان خبرگان سازمانی را ضبط کرده است. مصاحبه به‌صورت باز بوده و در آن محقق با پرسیدن چهار سؤال سعی در کنترل مصاحبه در جهت دستیابی به هدف تحقیق داشته است. بعد از به دست آوردن کدهای باز، در گام بعدی به‌واسطه کدگذاری محوری، کدهای مشابه و متفاوت مشخص و کدهای مشابه با هم ادغام شدند. در مرحله تلفیقی از شاخص‌های شناسایی‌شده به‌واسطه بررسی پیشینه تحقیقاتی و مدل برگرفته از نتایج مصاحبه با یکدیگر ارائه شده است که در نهایت عوامل اصلی استخراج شدند. میزان آلفای کرونباخ برای تمامی سازه‌های پرسشنامه بالای ۰/۷ به دست آمد که نشان‌دهنده پایایی قابل‌قبول پرسشنامه است برای تجزیه و تحلیل داده‌ها و پاسخ به سؤالات تحقیق از آزمون‌های آمار توصیفی و استنباطی استفاده شد، به‌طوری‌که عوامل شناسایی‌شده با استفاده از آزمون AHP فازی اولویت‌بندی شدند. سپس در ادامه و پس از مشخص شدن توزیع نرمال جامعه از طریق آزمون کلموگروف-اسمیرنوف برای بررسی مدل به‌وسیله نرم‌افزار smart pls3 نخست از تحلیل عاملی برای سنجش روابط میان متغیرها با گویه‌های سنجش آن‌ها استفاده شد. سپس با استفاده

از معادلات ساختاری ارتباط بین عامل‌ها با یکدیگر چه آزمون فرضیه‌ها مورد بررسی قرار گرفت.

در نرم‌افزار اکسل اوزان مثلثی مربوط به هر کدام وارد گردید. پس از وارد کردن پرسشنامه‌ها در اکسل برای هر ماتریس از پاسخ خبرگان میانگین هندسی گرفته شد. در بخش کیفی خبرگان شرکت‌کننده در مصاحبه

یافته‌ها

۲۵٪ زن و ۷۵٪ مرد - همگی دارای مدرک دکترا بودند. در قسمت کمی پژوهش جامعه آماری متشکل از ۸۱ نفر با ترکیب ۶۳٪ مرد و ۳٪ زن است. اولویت‌بندی شاخص‌های هر یک از مؤلفه‌ها به صورت زیر به دست آمد.

برای رتبه‌بندی عوامل شناسایی شده از روش AHP فازی استفاده شد. در این مرحله، برای اولویت‌بندی معیارها، پرسشنامه در اختیار خبرگان محترم قرار گرفت و برای وارد کردن مقایسات زوجی بین معیارها، از اوزان فازی استفاده شد. به این صورت که در پرسشنامه توزیع شده به جای هر کدام از مقیاس‌های نه‌گانه زبانی زیر از طیف ۱ تا ۹ استفاده شد و سپس

جدول ۱. الویت بندی شاخص‌های مؤلفه مفاهیم توسعه انسانی

اولویت‌بندی	مفاهیم توسعه انسانی	ضریب
۱	رفاه و بهزیستی	۰/۱۸۳۳۶
۲	آزادی	۰/۱۷۴۹۹
۳	مشارکت معلولین	۰/۱۷۳۴۷
۴	سطح سواد مشارکت کنندگان	۰/۱۳۰۵۲
۵	توانمندسازی زنان	۰/۱۱۷۳۳
۶	خودکارآمدی	۰/۱۱۰۹۷
۷	عدالت اجتماعی	۰/۱۰۹۳۶

جدول ۲. الویت بندی شاخص‌های قابلیت‌های حمایتی

اولویت‌بندی	شاخص‌های قابلیت‌های حمایتی	ضریب
۱	آموزش و تحصیلات مدیران ورزش	۰/۱۶۸۴۶۵
۲	امکان و فرصت تجربه‌های متعددی ورزشی	۰/۱۶۳۹
۳	پیشینه ورزش استان و حمایت‌های خانواده‌ها	۰/۱۴۹۱۳۶
۴	مهارت‌آموزی و یادگیری	۰/۱۳۷۸۲۸
۵	بهره گرفتن از نتایج تحقیقات علمی و دانشگاهی	۰/۰۹۱۹۷۶
۶	مدیریت دانش و سیستم اطلاعات ورزشی	۰/۰۸۷۴۱
۷	توزیع عادلانه منابع	۰/۰۷۵۱۴۷
۸	حمایت عمومی (تبلیغات در رسانه‌ها و ...)	۰/۰۵۸۷
۹	تفکر سیستمی	۰/۰۳۴۳۰۵
۱۰	ریسک‌پذیری و قبول مخاطره برای انجام فعالیت‌های توسعه	۰/۰۳۳۱۳۳

جدول ۳. اولویت‌بندی شاخص‌های مؤلفه فرآیندها و روبه‌ها

اولویت‌بندی	شاخص‌های فرآیندها و رویه‌ها	ضریب
۱	توسعه سامانه منابع انسانی	۰/۱۵۴۴۱
۲	توسعه مدیریت	۰/۱۴۴۸۲
۳	توسعه سیستم مالی	۰/۱۳۳۵۳
۴	توسعه تجهیزات و تسهیلات	۰/۱۲۸۴۱
۵	توسعه فرهنگی	۰/۱۲۷۱۱
۶	وجود استانداردها و الگوهای مطلوب توسعه	۰/۱۰۷۴۵
۷	بکارگیری دانش تحقیق و توسعه داخلی	۰/۱۰۷۲۳
۸	توسعه سیستم بازخورد	۰/۰۹۷۰۴

است؛ که نشان می‌دهد تحلیل عاملی برای شناسایی ساختار مدل عاملی مناسب است. با توجه به نتایج به‌دست‌آمده در جدول شماره ۵ بار عاملی برای هیچ سؤالی کمتر از ۰/۵ نیست. بنابراین هیچ سؤالی از تحلیل حذف نخواهد شد.

با توجه به جدول ۴ مقدار شاخص KMO برابر ۰/۷۹۲ است (بیشتر از ۰/۶)، لذا تعداد نمونه (تعداد پاسخ‌دهندگان) برای تحلیل عاملی کافی است. همچنین مقدار sig آزمون بارتلت، کوچکتر از ۰/۰۵

جدول ۴. آزمون KMO و بارتلت برای سؤالات پرسشنامه

آزمون KMO		۰/۷۹۲
χ^2		۱۳۸۶۲۴/۴۷۵
آزمون بارتلت	درجه آزادی	۹۰۸
	Sig	۰/۰۰۱

جدول ۵. مقادیر بار عاملی، آماره معناداری، آلفای کرونباخ، پایایی ترکیبی و AVE برای پرسشنامه تحقیق

مؤلفه	شاخص	بار عاملی	آماره معناداری	میانگین واریانس	پایایی مرکب	الفای کرونباخ
مفاهیم توسعه انسانی	رفاه و بهزیستی	۰/۶۳۹	۱۵/۴۴۳	۰/۵۳۴	۰/۸۸۹	۰/۸۵۴
	آزادی	۰/۶۷۱	۱۷/۳۸۸			
	مشارکت معلولین	۰/۷۴۴	۲۵/۹۵۵			
	سطح سواد مشارکت کنندگان	۰/۷۴۸	۳۰/۱۶۱			
	توانمندسازی زنان	۰/۷۹۷	۳۷/۲۲۰			
	خودکارآمدی	۰/۷۶۰	۳۰/۰۷			
	عدالت اجتماعی و فقرزدایی	۰/۷۴۴	۲۹/۳۱۸			
قابلیت‌های حمایتی	آموزش و تحصیلات مدیران ورزشی	۰/۶۵۸	۱۸/۵۹۹			
	امکان و فرصت تجربه های متعددی ورزشی	۰/۷۲۷	۲۶/۴۶۶			
	پیشینه ورزش استان و حمایت‌های خانواده‌ها	۰/۶۵۰	۱۸/۲۷۹			
	مهارت‌آموزی و یادگیری	۰/۷۳۸	۲۵/۷۰۱			

			۲۰/۰۹۷	۰/۶۸۱	بهره گرفتن از نتایج تحقیقات علمی و دانشگاهی
۰/۸۷۲	۰/۸۹۷	۰/۵۶۶	۲۱/۲۴۴	۰/۶۹۰	مدیریت دانش و سیستم اطلاعات ورزشی
			۱۸/۵۳۰	۰/۶۷۲	توزیع عادلانه منابع
			۲۵/۶۰۲	۰/۷۲۳	حمایت عمومی (تبلیغات در رسانه‌ها و ...)
			۱۹/۰۰۲	۰/۶۶۲	تفکر سیستمی
			۱۵/۱۱	۰/۶۱۷	مشارکت و همکاری نهادهای ذینفع
			۲۱/۵۵۴	۰/۷۰۸	نگرش مثبت به ورزش
۰/۸۶۹۹	۰/۸۹۹	۰/۵۶۰	۲۰/۹۶۱	۰/۷۰۷	کوتاه بودن روند کارهای مرتبط با ورزش
			۲۸/۸۸۸	۰/۷۸۷	کاربردی بودن مطالعات در حوزه ورزش
			۳۰/۴۸۱	۰/۷۸۷	میزان آزادی‌های مدنی و فرصت‌های قانونی برابر در ورزش استان
			۳۳/۳۵۹	۰/۷۶۲	توسعه زیست محیطی
			۲۲/۲۰۴	۰/۷۲۴	اهمیت ورزش دانش‌آموزی و دانشجویی برای مسئولین استان
			۳۱/۷۷۱	۰/۷۵۶	نیروی انسانی متخصص و پایند به سازمان
			۷/۳۰۷	۰/۶۶۵	تمرکز روی فرصت‌ها
			۷/۲۶۱	۰/۶۴۵	توسعه مدیریت
			۷/۴۳۵	۰/۶۸۴	توسعه سیستم مالی
			۷/۷۰۵	۰/۷۳۹	توسعه تجهیزات و تسهیلات
۰/۸۸۳	۰/۹۰۸	۰/۵۵۳	۷/۷۵۲	۰/۷۷۷	توسعه فرهنگی
			۷/۸۲۴	۸۱۷۰	وجود استانداردها و الگوهای مطلوب توسعه
			۷/۸۶۴	۰/۸۳۱	رقابت در ورزش
			۷/۶۵۶	۰/۷۶۸	توسعه سیستم بازخورد

قابلیت‌های بنیادی و زیرساختارها

فرآیندها و رویه‌ها

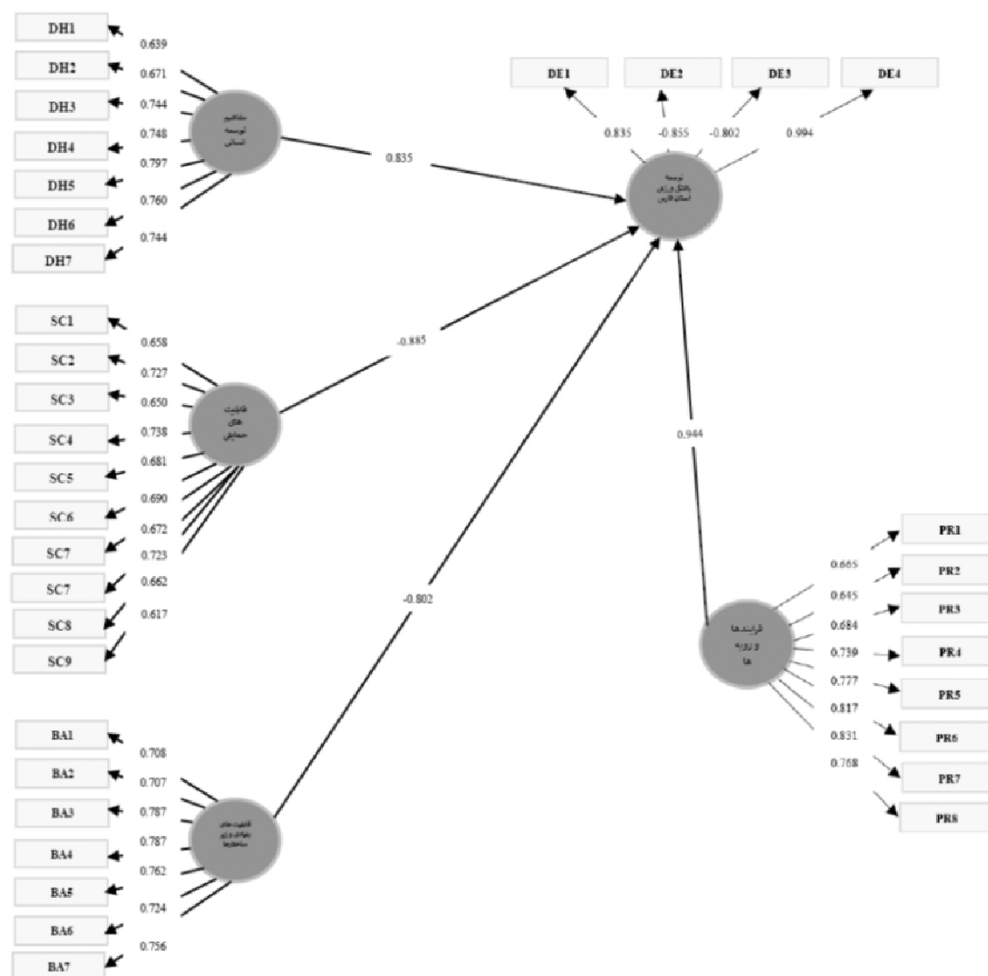
باشد، روایی همگرا زمانی وجود دارد که پایایی ترکیبی از جدول زیر اعداد روی قطر اصلی جذر میانگین واریانس استخراج شده می‌باشند. چون جذر میانگین واریانس استخراج شده برای هر متغیر بیشتر از همبستگی آن متغیر با سایر متغیرها است. بنابراین روایی تشخیصی پرسشنامه تحقیق مورد تأیید است.

روایی همگرا زمانی وجود دارد که پایایی ترکیبی از ۰/۷ و AVE از ۰/۵ بزرگ‌تر باشند. همچنین پایایی ترکیبی از AVE بزرگ‌تر باشد. با توجه به جدول فوق، پرسشنامه از روایی همگرا برخوردار است. همچنین چنانچه جذر میانگین واریانس استخراج شده برای یک متغیر بزرگ‌تر از همبستگی آن متغیر با سایر متغیرها

جدول ۶. AVE و همبستگی بین متغیرهای پرسشنامه تحقیق

ردیف	شاخص	۱	۲	۳	۴
۱	قابلیت‌های بنیادی و زیرساختارها	۰/۷۴۸			
۲	فرآیندها و رویه‌ها	-۰/۵۴۲	۰/۷۴۴		
۳	قابلیت‌های حمایتی	۰/۴۸۹	۰/۵۴۳	۰/۶۸۳	
۴	مفاهیم توسعه انسانی	-۰/۶۳۶	-۰/۵۶۲	۰/۵۱۳	۰/۷۳۱

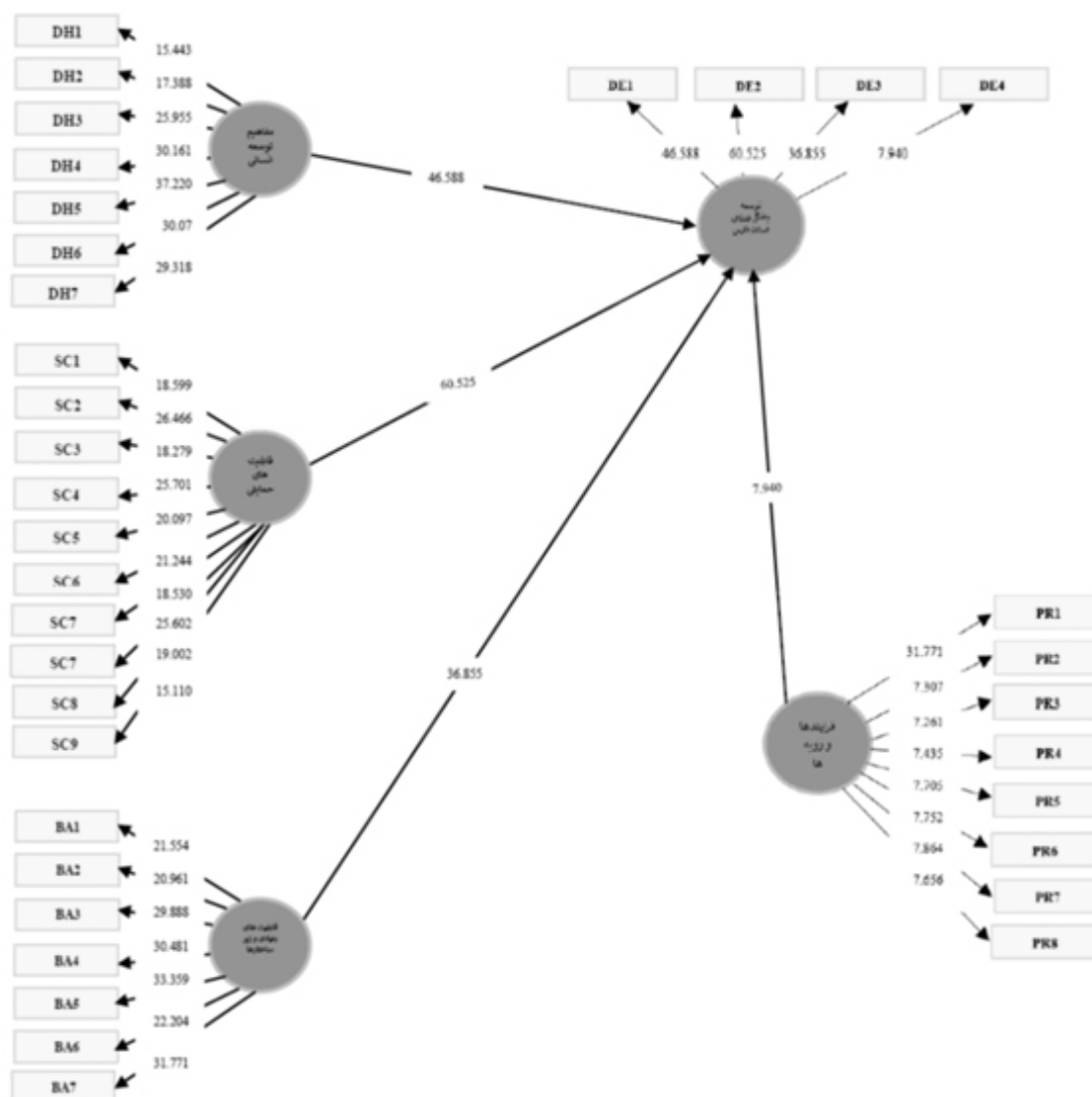
در نهایت مدل گرافیکی پژوهش به شکل زیر است:

شکل ۱. ضرایب مسیر استاندارد مدل مفهومی پژوهش

استیودنت محاسبه شده است. مقادیر آزمون تی- استیودنت اگر مقداری مقداری بزرگتر از ۱/۹۶ باشد، ضریب مسیر در سطح ۰/۰۵ معنادار است.

اعداد نوشته شده بر روی مسیرها ضرایب مسیر را نمایش می‌دهد. برای آزمون معناداری ضرایب مسیر با استفاده از روش بوت استراپ مقادیر آزمون تی-

شکل ۲. نتایج آزمون تی- استیودنت برای بررسی معناداری ضرایب مسیر

۰/۱۹، ۰/۳۳ و ۰/۶۷ به عنوان مقدار ملاک برای مقادیر

ضعیف، متوسط و قوی در نظر گرفته می شود. مقدار در جدول زیر تقریباً مناسب بودن برازش مدل ساختاری را تأیید می سازد.

معیار R^2 مربوط به متغیرهای پنهان درون زای (وابسته) مدل است. R^2 معیاری است که نشان از تأثیر یک متغیر برونزا بر یک متغیر درونزا دارد و سه مقدار

جدول ۷. مقادیر R^2 متغیرهای تحقیق

ردیف	متغیر	R^2
۱	قابلیت‌های بنیادی و زیرساخت‌ها	۰/۶۴۴
۲	فرآیندها و رویه‌ها	۰/۸۹۰
۳	قابلیت‌های حمایتی	۰/۷۸۳
۴	مفاهیم توسعه انسانی	۰/۶۹۷

معیار Q^2 قدرت پیش‌بینی مدل را مشخص می‌کند و در صورتی که مقدار آن در مورد یک سازه درون‌زا سه مقدار ۰/۰۲، ۰/۱۵ و ۰/۳۵ را کسب نماید، به ترتیب نشان از قدرت پیش‌بینی ضعیف، متوسط و قوی

سازه یا سازه‌های برون‌زای مربوط به آن را دارد. مقدار در جدول زیر نشان از قدرت پیش‌بینی مناسب مدل در خصوص سازه‌های درون‌زای پژوهش دارد و برازش مناسب مدل ساختاری را تأیید می‌سازد.

جدول ۸. مقادیر Q^2 متغیرهای تحقیق

ردیف	متغیر	Q^2
۱	قابلیت‌های بنیادی و زیرساختارها	۰/۳۳۴
۲	فرآیندها و رویه‌ها	۰/۴۵۹
۳	قابلیت‌های حمایتی	۰/۳۳۹
۴	مفاهیم توسعه انسانی	۰/۳۴۶

معیار GOF

شاخص دیگری که برای برازش توسط تنن هاوس و همکاران (۲۰۰۵) معرفی شده است، ملاک کلی برازش (GOF) است که با محاسبه میانگین هندسی میانگین اشتراک و به‌صورت زیر محاسبه می‌شود مقدار GOF برای مدل پژوهش مطابق با جدول ۲۳-۴، مقدار ۰/۵۹۱ محاسبه شده که بالاتر از مقدار

ملاک ۰/۳ است و نشان از توان مناسب مدل در پیش‌بینی متغیر مکنون درون‌زای مدل دارد. برای بررسی فرضیه‌ها و آزمون معنی‌داری ضرایب مسیر بین متغیرها از خروجی نرم‌افزار استفاده شده است. ضرایب مسیر و نتایج مربوط به معناداری آن‌ها در جدول زیر داده شده است.

جدول ۹. میزان communality و متغیرهای تحقیق

متغیر	Cummunality	R^2
توسعه‌یافتگی ورزش استان فارس	۰/۶۲۴	—
قابلیت‌های بنیادی و زیرساختارها	۰/۴۰۷	۰/۶۴۴
فرآیندها و رویه‌ها	۰/۴۰۲	۰/۸۹۰
قابلیت‌های حمایتی	۰/۳۳۰	۰/۷۸۳
مفاهیم توسعه انسانی	۰/۳۷۸	۰/۶۹۷
میانگین	۰/۴۲۸	۰/۷۵۴

جدول ۱۰. نتایج حاصل از ارزیابی مدل ساختاری

ردیف	مسیر	به متغیر	ضریب مسیر (β)	عدد معنی داری (t-value)	نتیجه آزمون	رتبه تأثیرگذاری
۱	رفاه و بهزیستی	مفاهیم توسعه انسانی	۰/۶۳۹	۱۵/۴۴۳	تایید	(۶)
۲	آزادی		۰/۶۷۱	۱۷/۳۸۸	تایید	(۵)
۳	مشارکت معلولین		۰/۷۴۴	۲۵/۹۵۵	تایید	(۴)
۴	سطح سواد مشارکت کنندگان		۰/۷۴۸	۳۰/۱۶۱	تایید	(۳)
۵	توانمندسازی زنان		۰/۷۹۷	۳۷/۲۲۰	تایید	(۱)
۶	خودکارآمدی		۰/۷۶۰	۳۰/۰۷	تایید	(۲)
۷	عدالت اجتماعی		۰/۷۴۴	۲۹/۳۱۸	تایید	(۴)
۸	آموزش و تحصیلات مدیران ورزشی	قابلیت‌های حمایتی	۰/۶۵۸	۱۸/۵۹۹	تایید	(۸)
۹	امکان و فرصت تجربه های متعددی ورزشی		۰/۷۲۷	۲۶/۴۶۶	تایید	(۲)
۱۰	پیشینه ورزش استان و حمایت‌های خانواده‌ها		۰/۶۵۰	۱۸/۲۷۹	تایید	(۹)
۱۱	مهارت‌آموزی و یادگیری		۰/۷۳۸	۲۵/۷۰۱	تایید	(۱)
۱۲	بهره گرفتن از نتایج تحقیقات علمی و دانشگاهی		۰/۶۸۱	۲۰/۰۹۷	تایید	(۵)
۱۳	مدیریت دانش و سیستم اطلاعات ورزشی		۰/۶۹۰	۲۱/۲۴۴	تایید	(۴)
۱۴	توزیع عادلانه منابع		۰/۶۷۲	۱۸/۵۳۰	تایید	(۶)
۱۵	حمایت عمومی (تبلیغات در رسانه‌ها و ...)		۰/۷۲۳	۲۵/۶۰۲	تایید	(۳)
۱۶	تفکر سیستمی		۰/۶۶۲	۱۹/۰۰۲	تایید	(۷)
۱۷	مشارکت و همکاری نهادهای ذینفع		۰/۶۱۷	۱۵/۱۱	تایید	(۱۰)
۱۸	نگرش مثبت به ورزش	قابلیت‌های بنیادی و زیرساختارها	۰/۷۰۸	۲۱/۵۵۴	تایید	(۵)
۱۹	کوتاه بودن روند کارهای مرتبط با ورزش		۰/۷۰۷	۲۰/۹۶۱	تایید	(۶)
۲۰	کاربردی بودن مطالعات در حوزه ورزش		۰/۷۸۷	۲۹/۸۸۸	تایید	(۱)
۲۱	میزان آزادی‌های مدنی و فرصت‌های قانونی برابر در ورزش استان		۰/۷۸۷	۳۰/۴۸۱	تایید	(۱)
۲۲	توسعه زیست محیطی		۰/۷۶۲	۳۳/۳۵۹	تایید	(۲)
۲۳	اهمیت ورزش دانش آموزی و دانشجویی برای مسئولین استان		۰/۷۲۴	۲۲/۲۰۴	تایید	(۴)
۲۴	نیروی انسانی متخصص و پابند به سازمان		۰/۷۶۵	۳۱/۷۷۱	تایید	(۳)
۲۵	تمرکز روی فرصت‌ها		۰/۶۶۵	۷/۳۰۷	تایید	(۷)
۲۶	توسعه مدیریت		۰/۶۴۵	۷/۲۶۱	تایید	(۸)
۲۷	توسعه سیستم مالی		۰/۶۸۴	۷/۴۳۵	تایید	(۶)
۲۸	توسعه تجهیزات و تسهیلات	فرآیندها و رویه‌ها	۰/۷۳۹	۷/۷۰۵	تایید	(۵)
۲۹	توسعه فرهنگی		۰/۷۷۷	۷/۷۵۲	تایید	(۳)
۳۰	وجود استانداردها و الگوهای مطلوب توسعه		۰/۸۱۷	۷/۸۲۴	تایید	(۲)
۳۱	رقابت در ورزش		۰/۸۳۱	۷/۸۶۴	تایید	(۱)
۳۲	توسعه سیستم بازخورد	توسعه یافتگی ورزش استان فارس	۰/۷۶۸	۷/۶۵۶	تایید	(۴)
۳۳	مفاهیم توسعه انسانی		۰/۸۳۵	۴۶/۵۸۸	تایید	(۳)
۳۴	قابلیت‌های حمایتی		-۰/۸۸۵	۶۰/۵۲۵	تایید	(۲)
۳۵	قابلیت‌های بنیادی و زیرساختارها		-۰/۸۰۲	۳۶/۸۵۵	تایید	(۴)
۳۶	فرآیندها و رویه‌ها		۰/۹۴۴	۷/۹۴۰	تایید	(۱)

بحث و نتیجه‌گیری

از منظر تئوری توسعه انسانی و رویکرد قابلیت، هر نوع فعالیتی در زمینه توسعه باید منجر به گسترش حق انتخاب‌های انسان و بروز و شکوفایی تمامی قابلیت‌های او شده و در نهایت به "آزادی" ختم گردد. از آنجایی که ورزش به‌عنوان یک پدیده کاملاً اجتماعی به انسان و توانایی‌های وی می‌پردازد، بنابراین می‌توان با اتخاذ رویکرد توسعه انسانی، برنامه‌ریزی‌های این بخش را به سمتی سوق داد تا فرد بتواند به نهایت توانایی‌های خود دست یابد و هر آنچه به‌عنوان "قابلیت" درون وی وجود دارد با برنامه‌ریزی و اتخاذ "رویه‌های" صحیح، به "عملکرد" مناسب منتهی شود. لذا در تحقیق حاضر، شیوه‌ای برای تدوین برنامه توسعه ورزش استان فارس بر اساس نظریه توسعه انسانی آمارتیا سن در نظر گرفته شده که بر اساس آن تمرکز بیشتری بر روی انسان به‌عنوان هدف و ابزار توسعه قرار دارد و بر همین نظریه الگویی برای توسعه‌یافتگی ورزشی استان فارس، طراحی شده است. مطالعه دائو و دارنل در سال ۲۰۲۱ در خصوص ارزیابی برنامه توسعه ورزش ویتنام با استفاده از رویکرد قابلیت بیانگر این بود که رویکرد قابلیت و به‌طور کلی نظریه توسعه انسانی می‌تواند به‌عنوان یک چهارچوب مناسب برای تحقیقات توسعه ورزش به کار گرفته شود که دارای چهار مؤلفه مفاهیم توسعه انسانی، قابلیت‌های حمایتی، قابلیت‌های بنیادی و زیرساخت‌ها و فرآیندها و رویه‌هاست.

در بعد مفاهیم توسعه انسانی، شاخص "توانمندسازی زنان" از مهم‌ترین عوامل به دست آمده است که این مورد با یافته‌های تحقیق زیپ، اسمیت و دارنل^۱ (۲۰۱۹) که در زمینه تأثیر نظریه توسعه انسانی بر روی مشارکت زنان در ورزش انجام شده است همسو است. ایشان معتقدند که رویکرد قابلیت می‌تواند در تقابل با ایدئولوژی‌های نئولیبرالیستی، فرصت بهتری را برای افزایش توانمندی‌های زنان در ورزش ایجاد نماید و بر همین اساس در پژوهش خود چهارچوبی فمینیستی را برای توسعه ورزش ارائه می‌دهند (۱۷). بارعاملی بالای این شاخص، ضمن آنکه نشان‌دهنده جایگاه مهم زنان در توسعه اجتماعی است، از سوی دیگر بیانگر محرومیت زیاد این بخش از جامعه در برخورداری از فرصت‌های ورزشی است و نیاز است مدیران زیرساخت‌های بیشتری را برای بانوان فراهم نمایند. مفهوم "خود کارآمدی"^۲ دیگر عامل این بعد مدل است که در ورزش نیز بسیار حائز اهمیت است. فیلتز و ویس^۳ (۱۹۸۷) معتقدند که در خلال ورزش، فرد می‌تواند خودکار آمدی را از طریق دستیابی به موفقیت، ارتباط مؤثر، تکنیک‌های رشد فردی، گفتگوهای مثبت و خلاقانه، کاهش عوامل ایجادکننده اضطراب، افزایش دهد و از این طریق به استعدادهای درونی و توان روحی بالایی دست یابد (۱۸). این مسئله می‌تواند فرصت بسیار خوبی برای برنامه‌ریزی مدیران ورزش آموزشی و همچنین بخش ورزش‌های همگانی ایجاد نماید تا توانایی‌های فردی سطح وسیعی از افراد اجتماع را ارتقا دهند.

^۳. Filtz & Weiss

^۱. zipp, Smith & Darnell

^۲. Self-efficacy

دیگر مفهوم مهم و قابل‌اعتنا در نظریه توسعه انسانی بحث "مشارکت معلولین" است که در ورزش نیز با توجه به اهمیت ارتقای سلامتی این قشر ویژه از اجتماع و همچنین اقبال بیش‌ازپیش معلولین به ورزش حرفه‌ای و قهرمانی، در این مدل نیز جایگاه قابل‌اعتنایی به دست آورده است. همان‌طور که روبینز^۱ (۲۰۰۷) بیان می‌کند معلولین با توجه به شرایط جسمی خود نسبت به سایر اقشار با دو چالش روبرو هستند. نخست اینکه ایشان به دلیل شرایط خاص جسمی اغلب فاقد شغل هستند یا در مشاغلی با درآمد کم فعالیت می‌کنند و دوم اینکه به دلیل نیازهای ویژه از قبیل ویلچر و غیره معمولاً هزینه‌های زندگی بالاتری نسبت به سایر افراد دارند. بنابراین در برنامه‌هایی توسعه ورزش باید ضمن توجه به این مشکلات اساسی معلولین، تدبیری اندیشیده شود تا با فراهم شدن تجهیزات مناسب، امکان فعالیت افراد دارای معلولیت در رشته‌های موردعلاقه ایشان تسهیل شود (۱۹).

استان فارس از حیث قهرمانی، با کسب ۱۳٫۶ درصد مدال‌های کسب‌شده کاروان ایران در پارالمپیک توکیو ۲۰۲۰ دارای جایگاه قابل قبولی است اما با توجه به گستردگی این استان، نیاز بسیار زیادی به گسترش فرصت ورزش برای معلولین در سراسر استان است.

دیگر مؤلفه این مدل، مؤلفه "قابلیت‌های حمایتی" است که بیانگر حمایت‌های موردنیاز یک فرد برای فعالیت آزادانه در محیط‌های ورزشی و دستیابی به قابلیت‌های بالقوه خود است. سیلویا و هو^۲ (۲۰۱۸) نیز در پژوهش خود با عنوان توانمندسازی اجتماعی

تفاوت‌ها: تأثیرات بالقوه ورزش معلولین به نقش حمایت‌های ساختاری در مشارکت معلولین در فعالیت‌های ورزشی اشاره می‌کنند که با ماهیت رویکرد قابلیت در یک راستا است (۲۰). در این مؤلفه، شاخص "مهارت‌آموزی و یادگیری" بالاترین وزن را به خود اختصاص داده است. استارت^۳ (۲۰۱۸) معتقد است بسیاری از مشکلات جسمانی افراد به ناکام بودن آن‌ها در فعالیت‌های جسمانی مربوط می‌شود. بنابراین برای کمک به شناخت خطرهای فقر حرکتی، آموزش آمادگی جسمانی، یادگیری مهارت‌ها و دانش لازم برای آمیختن تمرین جدی با زندگی الزامی است. این آموزش بایستی از طریق فرآیندهای رسمی تعلیم و تربیت و آموزش تربیت‌بدنی، تندرستی، ورزش و تفریحات سالم در مدارس و دانشگاه‌ها و سایر مکان‌های مطلوب ارائه خدمات ورزشی صورت گیرد (۲۱).

دیگر شاخص مهم در این مؤلفه، "امکان و فرصت تجربه‌های متعدد ورزشی" است. با توجه به ماهیت اصلی نظریه توسعه انسانی که اساس توسعه را آزادی در بروز قابلیت‌های فرد می‌داند، فرد باید فرصت تجربه کردن ورزش‌های مختلف را داشته باشد تا بتواند به‌درستی توانایی‌های ذاتی خود در ورزش را بشناسد. از آنجایی که چنین فرصتی برای اکثریت افراد جامعه میسر نیست، به نظر می‌رسد برنامه‌ریزی جدی در دو بخش ورزش آموزشی به‌ویژه مدارس و همچنین تلاش برای برگزاری برنامه‌های همگانی در رشته‌های مختلف ورزشی، موقعیت مناسبی برای رسیدن به این مطلوب باشد.

^۳ . Stuart

^۱ . Robyns

^۲ . Silvia & Howe

مؤلفه سوم این مدل، "قابلیت‌های بنیادی و زیر ساختارها" است که در حقیقت بستر اصلی فعالیت‌های ورزشی را برای مشارکت‌کنندگان فراهم می‌نماید. در میان شاخص‌های مربوط به این مؤلفه، شاخص "آزادی‌های مدنی و فرصت‌های قانونی برابر" و همچنین "کاربردی بودن مطالعات در حوزه توسعه ورزش" بالاترین وزن را به خود اختصاص داده است. این یافته با مفهوم اصلی توسعه انسانی بر اساس نظریات آمارتیا سن کاملاً منطبق است همچنین دیگر شاخص این مؤلفه که دارای وزن برابر است، توجه به کاربردی بودن مطالعات حوزه توسعه ورزش است.

دائو و دارنل (۲۰۱۷) نیز در تحقیق خود به این نکته اشاره کرده‌اند که تحقیقات کمی در زمینه نحوه اجرای عملی برنامه‌های ورزش برای توسعه انجام شده است و این با یافته‌های تحقیق حاضر همخوانی دارد. در این زمینه به نظر می‌رسد نیاز است پژوهش‌های بنیادین در زمینه‌های مختلف توسعه، سیاست‌گذاری‌های کلان و دیپلماسی بیش از پیش انجام شود. زارع، شریعتی فیض آبادی و نژادفصیحی (۲۰۲۴) در تحقیق خود به بررسی تحلیل محتوای مطالعات موجود در زمینه دیپلماسی ورزش پرداختند و ۵۳ پژوهش موجود در این زمینه را در ۱۶ دسته مختلف (پیامدهای اقتصادی، تعاملات با غرب، تعامل با عربستان، بانوان، گام دوم انقلاب، دیپلماسی فوتبال، دیپلماسی کشتی، توانمندسازی و توسعه، نیروهای مسلح، مدل‌های کیفی و کمی، آینده‌پژوهی، تحلیل محتوا، سیر تاریخی، صلح سازی، سرمایه انسانی) تقسیم‌بندی کردند (۲۲). این تحقیق ضمن اینکه محورهای مهم برای سیاست‌گذاری‌های توسعه ورزش

کشور را نشان می‌دهد، گویای این است که حجم مطالعات کلان در این زمینه، نسبت به تحقیقات حاضر در مدیریت ورزش، بسیار کم است.

"توجه به حفظ محیط‌زیست" در حین توسعه فعالیت‌های ورزشی دیگر شاخص مهم در این مؤلفه است که در مجامع بین‌المللی بسیار موردتوجه قرار می‌گیرد. این مسئله با توجه به ویژگی‌های طبیعی ایران و در شرایطی که تغییرات اقلیمی در کشور و به‌ویژه استان فارس به سمت بحرانی شدن پیش می‌رود، از اهمیتی دوجندان برخوردار است. در این میان برنامه‌ریزی جهت فرهنگ‌سازی بسیار حائز اهمیت است و فروزانفر، طالب و مسعودی (۲۰۲۱) با اشاره به نقش مهم انتقال فرهنگ حفظ محیط‌زیست در فعالیت‌های ورزشی در سنین کودکی، تأکید دارند چهار عامل مدیریتی، فرهنگی، اجتماعی و آموزشی بر شکل‌گیری نگرش کودکان در این زمینه مؤثر است (۲۳).

یافته‌های پژوهش شریعتی فیض‌آبادی و زارع (۲۰۲۲) نشان داد ورزش در سه مقوله ادبیات سازی، تکنولوژی و ترویج در تقویت امنیت پایداری محیط‌زیست نقش دارد؛ همچنین ۱۵ مفهوم استفاده از سیستم‌های بازیافتی مناسب، توسعه حمل‌ونقل عمومی عاری از آلاینده‌های فسیلی، استفاده از فناوری‌ها و تجهیزات ورزشی همسو با حفظ محیط‌زیست، کاهش مصرف انرژی‌های تجدید پذیر، ادبیات سازی با برگزاری کنفرانس‌های علمی، نشست‌ها و هم‌اندیشی‌ها، استفاده از انرژی پاک در تأمین سرمایش، گرمایش و روشنایی اماکن، استفاده از برنامه‌های کاربردی تقویت پایداری، معرفی نخبگان

ورزشی به عنوان سفیران زیست محیط، ترویج و توسعه ورزش‌های سازگار با محیط زیست، پرهیز از شعارزدگی، آموزش حفظ زیست محیط، ارائه جشنواره‌های ملی، جهت‌دهی به افکار عمومی از طریق رویدادهای ورزشی، استفاده از نمادهای خاص محیط زیستی و درنهایت استفاده از فلسفه ورزش و آمیختگی روح ورزش با محیط زیست به ترتیب مهم‌ترین کارکردهای ورزش در توسعه امنیت پایدار محیط زیست بود (۲۴). بنابراین ضمن اینکه در برگزاری رویدادها و طرح‌های ورزشی باید حفظ محیط زیست را در اولویت قرار داد، باید به انتقال این اصول در سنین پایه به کودکان اهتمام داشت تا ورزشکارانی با مسئولیت تربیت نمود. چهارمین مؤلفه در طراحی این مدل "مؤلفه فرآیندها و رویه‌ها" است که به چگونگی اجرای برنامه‌های توسعه ورزش می‌پردازد به گونه‌ای که منطبق با رویکرد توسعه انسانی باشد. در این مؤلفه "شاخص رقابت در ورزش" بالاترین وزن را به خود اختصاص داده است. رقابت از مهم‌ترین شاخصه‌های ورزش به‌ویژه ورزش قهرمانی و حرفه‌ای است که موجب ایجاد نشاط و همچنین افزایش مشارکت در امر ورزش است. وگستاف و پارکر^۱ (۲۰۲۱) در پژوهشی با عنوان "جوانان، انتظار و تحولات اجتماعی: ورزش، راهنمایی و توانمندسازی در کشورهای جنوب صحرای آفریقا" به مطالعه در مورد نقش طرح‌های ابتکاری SDP در راستای مسائل اجتماعی پرداخته و نشان می‌دهد ورزش ضمن ایجاد رقابت، می‌تواند بستری برای توسعه فردی، ارتباط بین نسلی و تغییرات اجتماعی گردد (۲۵).

"وجود استانداردهای مطلوب" دیگر شاخص مهم در این مؤلفه است که در جایگاه دوم قرار گرفته است. علیرغم وجود برنامه‌های متعدد در زمینه توسعه ورزش و ورزش برای توسعه ارزیابی‌های موجود حاکی از عدم موفقیت در زمینه به‌کارگیری و یا اجرای نامطلوب این برنامه‌ها دارد. همتی عقیف و کلاهی (۱۳۹۸) در پژوهش خود به عدم اثربخشی مدیریت راهبردی در وزارت ورزش و جوانان اذعان داشتند و این نشان‌دهنده نیاز بیش‌ازپیش به تدوین برنامه‌های اجرایی در این زمینه است. استان فارس نیز از این قاعده مستثنا نیست. همچنین به دلیل عدم وجود شاخص‌های مناسب برای ارزیابی توسعه یافتگی ورزش اسماعیلی، اتقیا و جوادی پور (۲۰۱۳) در تحقیق خود ۲۰ شاخص را برای ارزیابی معرفی نمودند که مؤلفه مشارکت اجتماعی مهم‌ترین مؤلفه شناخته شد و پس از آن مؤلفه‌های دیگر نیز به ترتیب شامل اطلاع‌رسانی، دسترسی، مشارکت بانوان، داوطلبی، آموزشی-علمی و ساختاری-سیاسی بودند. (۲۶)

یافته‌های این تحقیق کمک می‌کند که درک بهتری از توسعه ورزش در فارس و عوامل مؤثر بر آن کسب شود. تحقیقات زیادی پیرامون توسعه انجام گرفته و برنامه‌های مختلفی برای توسعه ورزش فارس ارائه شده است اما رویکردی که در آن هدف غایی توسعه صرفاً انسان و قابلیت‌های وی باشد، صورت نگرفته است. آمارتیا سن با نگاهی انسانی به مقوله توسعه، آن را معنایی متفاوت بخشیده که با توجه به ماهیت اجتماعی و انسانی ورزش، می‌توان این نظریه را منطبق با خصوصیت‌های ورزش دانست و برنامه‌ای را

¹ . wegstaf & Parker

وی است از حمایت‌های لازم برخوردار می‌گردد. خواه این نیاز، نیاز یک فرد نخبه به کسب قهرمانی جهانی باشد، خواه سالمندی که به‌منظور پیشگیری و درمان آسیب‌های جسمی خود میل به ورزش دارد. در این پژوهش سؤالات در قالب مصاحبه و پرسشنامه مطرح شده است که نهایتاً برخی از عوامل مؤثر استخراج گردید سپس تلفیقی از این عوامل و عوامل شناسایی‌شده از تحقیقات گذشته، رتبه‌بندی گردید. با توجه به نتایج حاصل، پیشنهادهای کاربردی و مدیریتی متناسب با هر عامل به مدیران به‌عنوان برنامه‌ریزان حاضر در سازمان توصیه شده است.

با این رویکرد ارائه کرد. مدل توسعه ورزش فارس با رویکرد توسعه انسانی می‌تواند تا حد زیادی تضمین‌کننده این باشد که برنامه‌ریزی‌های صورت گرفته در سطح ورزش فارس می‌تواند به‌گونه‌ای باشد که موجب مشارکت هرچه بیشتر افراد از اقشار مختلف به‌ویژه اقشار مغفول مانده، حصول بهترین عملکرد بین مشارکت‌کنندگان و رسیدن به عدالت اجتماعی در زمینه ورزش می‌گردد. در صورت پیاده‌سازی چنین رویکردی در توسعه، اطمینان خاطر می‌یابیم که هر فرد از جامعه با توجه به نیاز خود و بر اساس استعداد و قابلیت‌های درونی خویش، امکان بهره‌مندی از امکانات ورزشی را دارد و به‌اندازه‌ای که نیاز و خواست

References

1. Medadi N. Elahe, Ghafouri, F., Shahlaee, J & Keshkar, S. The Role of Professional Sport on Social Development Indicators in Iran. SMNJ. 2022; 14 (72). https://smrj.ssric.ac.ir/article_2051.html , in persian
2. Comprehensive program of Sport Development of Iran. 2003 in persian
3. mousavi gargari, sh., Benar, N & Shafiee, Sh. The Role of Sports Diplomacy in Promoting International Interactions (grounded theory). SMNJ. 2022; 14 (72). https://smrj.ssric.ac.ir/article_1968.html In persain
4. Schulenkorf, N. Sustainable community development through sport and events: A conceptual framework for Sport-for-Development projects , Sport Management Review, 2012.
5. Hemmati Afif, A. Kolahi, M. Assessing the Effectiveness of Strategic Management Process and its Impact on Organizational Accountability. Strategic Studies on Youth and Sport. (2021); Volume 19, Issue 50: 117-130, 2021, in persian
6. Darnell, Simon .C., Dao, M,. Exploring Vietnamese sport for development through the capabilities approach: a descriptive analysis. Sports in Society. 2021; DOI: 10.1080/17430437.2021.1900828.
7. Bidollah Khani, A. Ahmadi, H. Post-developmentalism and critical representations of development conversation, populist approach. Journal of Iranian Social Development Studies 2013; (summer), Vol. 5, No.3 (In Persian)

8. Akbari, A, & Jahangiri, J, Envelopment, A New Approach in PostDevelopment, International Political Economy Studies. 2024; 6 (2), 513-543 in persian
9. Sen, Amartya. Development as Freedom, kavir publication, 2002.
10. Hognestad, H. Norwegian Strategies on Culture – and Sports Development with Southern Countries, a presentation to the Sports Research Forum, Australian Sports Commission, Canberra, 2005 ;13–15.,
11. Norouzi, R. Ehsani, M., Kozehchian, H & Amiri, M. Designing a Model of Human Capability Development in Sport (by Grounded Theory). Sport Management Journal, 2018; Volume 10, Issue 1: 49-63. https://jsm.ut.ac.ir/article_67158.html, . In persian
12. Darnell, Simon. c. & Dao, M. Considering Sport for Development and peace through the capabilities approach. Third World Thematics: A TWQ Journal, 2017.
13. Safari, O. Safari, Gh. Nemati, E. The relationship between Information Technology with Organizational Performance through Psychological Empowerment in the staff of Fars General Directorate of Sports and Youth. Management and Organizational Behavior in Sport. 2022; Year 11, Number 8. Page 13- 22. In persian
14. Emadi, S. Gohari, Z. Sajjadian, M. Designing a Strategic Map and Implementing Swimming Sports Strategies in Fars Province with a Balanced Scorecard Approach. Journal of Marine Science and Technology. (2023); Winter 2022, Vol. 21, No.4, pp. 55-67 in persian
15. Salari, M. Bahrololoum, H. Andam, R. Nazari, R. The strategic Analysis of human resources in sport of Fars province: land-use planning approach. Strategic studies in Youth Sport, 2022. Autumn Number 57.in persian
16. Salari, M. Bahrololoum, H. Andam, R. Nazari, R. The Fourmulation Plan of Land Logistic Sports Fars Strategic Approach. uarterly Journal of Sport Development and Management. 2019; Vol. 11, Iss. 2. In persian
17. Zipp, S. Smith, T. & Darnel S. Development, Gender and Sport: Theorizing a Femenist Practice of the Capabilities Approach in Sport for Development. Journal of Sport Management, 2019; 33, 440-449. 8(1): p. 47-54.
18. Feltz, L. D & Weiss, R. M. Developing Self-Efficacy through Sport. Journal of Physical Education, 1982; Recreation & Dance, 53:3, 24-36,
19. Robeyns, I. The Capability Approach in Practice. The Journal of Political Philosophy. 2006; Volume 14, Number 3, pp 351-376,
20. Silva, C., Howe, F. David, P. Difference, Adapted Physical Activity and Human Development: Potential Contribution of Capabilities Approach. Adapted Physical Activity Quarterly, 2012; no. 29,25-43,
21. Stuart J. Fairclougha, R. Glenn W, Siobhan J. & Jack R. Validation of an observation tool to assess physical activity-promoting physical education lessons in high schools: SOFIT. Journal of Science and Medicine in Sport 2018; 21. 495–500 www.sportanddev.org.

- 22.Zare, R. Shariati Feizabadi, M. Nezhad Fasihi, F. Content Analysis of Sports Diplomacy Studies in Iran, Olymic Studies, 2024.; Issue 1, N 1.page 23 – 24. In persian
- 23.Foroozanfar, F. Taleb, Z & Masoudi, N. E. Pattern of Developing environmental attitudes in students with emphasis on green sport. Sport Psychology Studies, 2021; Volume 10. no 37 in persian
- 24.Zare, R. Shariati Feizabadi, M. Sport and sustainable environmental security. Research on Educational Sport 2022; Volume 10, No 27, Page 81-104
- 25.Whitely, A.Meredith, William V. Massey, Wilkson, M. A system theory of development through sport for traumatized and disadvantaged youth. Psychology of sport & Exercise, 2018; Pages 116-125.
- 26.Esmaili, A., Atghia, N. & Javadipour, M. An Introduction of Indicators and the Evaluation Process of Sport Development in Fars Province. New Trends in Sport Management, 2014; 2 (6) :23-32 .URL: <http://ntsmj.issma.ir/article-1-364-fa.html>,in persian